

ПРО МІСЦЕ БАНКІВСЬКОЇ ПОСЛУГИ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

ДІДЕНКО І. С.

УДК 336.71

Діденко І. С. Про місце банківської послуги в забезпеченні глобалізаційних процесів: теоретичні аспекти сьогодення та перспективи розвитку

У статті досліджено сучасний стан розвитку ринку банківських послуг у світовому масштабі; визначено взаємозв'язок між світовою фінансово-економічною кризою і стабільністю та інтенсивністю розвитку ринку в процесі глобалізації. Проаналізовано основні особливості функціонування ринку банківських послуг і визначено його еволюційні перетворення поряд з особливостями сучасного розвитку трансформаційної економіки. Розглянуто загальні проблеми щодо ефективного функціонування банківських послуг на вітчизняному ринку. Визначено актуальні шляхи щодо підвищення конкурентоздатності банківських послуг. Проаналізовано основні шляхи та перспективні напрямки розвитку сучасного ринку банківських послуг у контексті глобалізаційних перетворень. Проаналізовано основні перспективи розвитку ринку банківських послуг і сформовано основні фактори по забезпеченню даного процесу.

Ключові слова: банківська послуга, глобалізація, концентрація, фінансова криза, ринок банківських послуг.

Рис.: 1. **Табл.:** 1. **Бібл.:** 8.

Діденко Ірина Сергіївна – аспірантка, кафедра теоретичної та прикладної економіки, Українська академія банківської справи Національного банку України (вул. Петропавлівська, 57, Суми, 40030, Україна)

E-mail: irened@inbox.ru

УДК 336.71

UDC 336.71

Діденко И. С. О месте банковской услуги в обеспечении глобализационных процессов: теоретические аспекты современности и перспективы развития

В статье исследовано современное состояние развития рынка банковских услуг в мировом масштабе; определена взаимосвязь между мировым финансово-экономическим кризисом и стабильностью и интенсивностью развития рынка в процессе глобализации. Проанализированы основные особенности функционирования рынка банковских услуг. Определены его эволюционные преобразования наряду с особенностями современного развития трансформационной экономики. Рассмотрены общие проблемы по эффективному функционированию банковских услуг на отечественном рынке. Определены актуальные пути по повышению конкурентоспособности банковских услуг, проанализированы основные пути и перспективные направления развития современного рынка банковских услуг в контексте глобализационных преобразований. Проанализированы основные перспективы развития рынка банковских услуг и сформированы основные факторы по обеспечению данного процесса.

Ключевые слова: банковская услуга, глобализация, концентрация, финансовый кризис, рынок банковских услуг.

Рис.: 1. **Табл.:** 1. **Библ.:** 8.

Діденко Ірина Сергеевна – аспірантка, кафедра теоретичної та прикладної економіки, Українська академія банківського дела Національного банку України (ул. Петропавлівська, 57, Суми, 40030, Україна)

E-mail: irened@inbox.ru

Didenko I. S. On-site Banking Services in Providing Globalization Processes: Theoretical Aspects of Life and Prospects

The article examines the current state of the market for banking services on a global scale, the correlation between the global financial – economic crisis on the stability and intensity of market globalization. The paper analyzes the main features of the functioning of the banking market and determined its evolutionary transformation along with the features of the modern transformation of the economy. The general problems with the effective functioning of banking services in the domestic market are considered. The urgent ways to improve the competitiveness of banking services is defined. The main route and promising areas of modern banking services in the context of globalization change are discussed. The main prospects of the banking market are analyzed and the main factors to ensure this process are formed.

Key words: banking services, globalization, the concentration of the financial crisis, the market for banking services.

Pic.: 1. **Tabl.:** 1. **Bibl.:** 8.

Didenko Irina S. – Postgraduate Student, Department of the Theoretical and Applied Economics, Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine (vul. Petropavlivska, 57, Sumy, 40030, Ukraine)

E-mail: irened@inbox.ru

Сучасні умови функціонування банківської сфери характеризуються інтенсивним розвитком, про що говорить розширення меж дії пропонованих банками послуг і розвиток більш розгалуженої сегментаційної системи по їх впровадженню. Подальший розвиток сценаріїв щодо детальнішого вивчення цих процесів спонукає банківські та інші фінансові установи до визначення переваг найоптимальнішим стратегіям розвитку ринку банківських послуг, зростання дохідності та ефективності національної економіки задля забезпечення більш високого життєвого рівня суб'єктів господарювання.

Досліджуючи розвиток і визначаючи сутність поняття «банківська послуга», на думку автора, слід звернути увагу на теоретично-історичні передумови виникнення категорії, що аналізується, а також відобразити вплив

тенденцій щодо функціонування світової економіки на неї. Саме поняття «банківська послуга» за своїм змістом є складовою частиною поняття «фінансова послуга», а отже, відповідно, на розвиток ринку банківських послуг вплинули глобалізаційні процеси, що стосувались ринку фінансових послуг як їх складової частини. Отже, на думку автора, передумовою виокремлення «банківської послуги» з «фінансової послуги» стали інтеграційні процеси, пов'язані з «входженням» банку у фінансову систему світу. Адже участь банківської установи в економічних світових процесах передбачає наявність можливостей банківської установи в забезпеченні належних умов світового рівня щодо надання та обслуговування послуг, а також передбачає високий рівень розвитку міжнародних відносин з надання «складних» банківських послуг. До-

силь велика кількість закордонних авторів присвятили свої праці дослідженню такого поняття, як «банківська послуга», її характеристикам, структурі та визначенню. У *табл. 1* представлено авторське дослідження етапів розвитку теоретичного підґрунтя щодо дослідження поняття «банківська послуга».

За результатами проведених нами досліджень можна зазначити, що ринок банківських послуг має найбільш динамічні темпи розвитку серед всіх сегментів фінансового ринку. Так, на його долю припадає майже 95% активів [1, с. 45], що знаходяться у власності вітчизняних фінансових установ. Сучасний ринок банківських послуг харак-

Таблиця 1

Етапи сучасного розвитку теоретичного підґрунтя щодо визначення поняття «банківська послуга»

Етап	Характеристика періоду	Праці вчених
I етап – початковий (кінець 1950-х – початок 1970-х рр.)	Основна увага приділяється дослідженню конкуренції щодо пропонованих банківських послуг. Визначаються основні фактори, що впливають на конкурентні переваги послуг вітчизняного ринку на противагу до світових. Важлива роль відводиться процесам інтеграції в банківській сфері та розвитку інтерналізації діяльності та пропонованих банківських послуг	1970 – Г. Брайан «Конкуренція в банківській сфері»
		1971 – Х. Дуглас «Банківська політика в галузі кредитування»
		1977 – Х. Грубел «Теорія міжнародної банківської справи»
II етап – інтеграційний (початок 1980-х – початок 1990-х рр.)	Основною тенденцією досліджень, проведених у даний період, було визначення взаємозв'язку між такими процесами, як інтеграція, концентрація та глобалізація світового ринку та вплив на розвиток «банківської послуги», встановлення нових меж її тлумачення, надання визначенню нових якісних властивостей. Головною рисою даного етапу можна вважати наміри науковців щодо аналізу можливості перенесення частки вартості банківського капіталу на фінансування банківської послуги	1981 – О. Доннел «Фінансові операції регіонального інвестиційного банку»
		1986 – Е. Балларін «Комерційні банки в умовах фінансової революції»
		1988 – А. Ленфалуз «Глобалізація фінансових ринків»
		1990 – Ф. Дерек «Глобальна стратегія банків»
III етап – Маастріхтський (середина 1990-х – теперішній час)	Характерною ознакою даного етапу є введення в обіг євро, а також підписання Маастріхтського договору в 1992 р. щодо створення ЄС. Дані події спричинили поживалення ринку, що супроводжувалося потребою створення нових банківських послуг, та повне їх переведення на міжнародний рівень. Банківські установи набули статусу «фінансового супермаркету» що вплинуло на значне підвищення пропозиції електронних банківських послуг поряд з їх традиційними видами	1993 – П. Роуз «Банківський менеджмент, надання фінансових послуг»
		1993 – Д. Джентле «Індустрія фінансових послуг»
		1997 – Х. Деріг «Універсальний банк – банк майбутнього»

Як бачимо, поряд з інтеграційними процесами банківських установ нарощення рівнів міжбанківських відносин, сутність та ознаки банківської послуги змінювались. Відповідно до рівня та складності економічних відносин ринку, залежно від їх географічної поширюваності, функції та характеристики, покладені на банківську послугу, змінюються. На нашу думку, можна виділити три основні ступені розвитку міжбанківських відносин, які прямо впливають на види банківських послуг, що пропонуються споживачеві. Так, залежно від складності відносин учасників фінансової системи світу, виникає необхідність в зміні інструментарію їх проведення, тобто в зміні різновиду банківської послуги, від примітивного рівня до світового. На *рис. 1* представлено залежність зміни рівня економічних відносин учасників світового фінансового ринку та спектром банківських послуг, якими вони можуть бути обслуговані. Дослідження сучасного стану розвитку ринку банківських послуг, на нашу думку, є досить актуальним питанням, адже докризова схема отримання банками прибутків за рахунок надання кредитних операцій вже не характеризується достатнім рівнем ефективності, тому уніфікація банківської системи разом з розвитком ринку банківських послуг, як результат забезпечення попиту з боку клієнтів і більш розгалуженого кола пропозиції з боку банківських установ, є основною тенденцією сучасного розвитку ринку банківських послуг.

теризується своєю сформованістю та нарощенням рівня конкурентоспроможності, що підтверджується проведеними дослідженнями агенцією Gfk Group, які свідчать, що 80% [2, с. 163] населення України використовують різноманітні «портфелі» банківських послуг, і дана тенденція є своєрідним відображенням виходу ринку банківських послуг з кризового становища та нарощення темпів зростання, забезпечуючи, на нашу думку, базис для створення та розробки новітніх банківських послуг відповідно до науково-технічного прогресу. Кризові явища у світовій економіці вплинули на виникнення дефіциту ліквідності банків, їх платоспроможності, та взагалі, перед великою кількістю банків постала проблема їх функціонування та надання необхідних обсягів банківських послуг. Але, не зважаючи на всі перешкоди в розвитку банківського сектора в цілому та ринку банківських послуг зокрема, уже в середині 2011 р., у посткризовий період, динаміка розвитку банківської системи мала позитивну тенденцію. Так, у 1 кварталі 2012 р. розвиток вітчизняної банківської системи мав позитивний фінансовий результат порівняно з показниками діяльності 2009 – 2011 рр. (де розмір збитків становив у 2011 р. 7708 млн грн, у 2010 р. – 13 027 млн грн, у 2009 р. – 38 450 млн грн) і становив 1725 млн грн [4, с. 123; 5, с. 75]. Позитивний ефект в основному був досягнутий завдяки завершенню періоду формування банківськими установами резервів під проблемну заборгованість.

Рис. 1. Взаємозв'язок ступеня інтегрованості банків та складності банківських послуг, що надаються в результаті економічних відносин

У процесі розвитку процесу глобалізації та інтеграції виникають нові ступені розвитку економічних відносин, які досить прямо впливають на рівень «складності» запропонованих при цьому банківських послуг. Аналіз сучасного стану вітчизняного ринку банківських послуг і дослідження різновидів банківських послуг міжнародного рівня дають змогу зробити висновки про те, що український ринок не є достатньо розвинутим, а отже і конкурентним на світовій фінансовій арені. Відповідно до рис. 1 вітчизняні банківські послуги можуть обслуговувати лише перші 2 ступені інтегрованості українських банків на світові фінансові ринки, адже вітчизняна банківська система спроможна надавати лише примітивні та нескладні банківські послуги міжнародного рівня. Тому, на нашу думку, перспективою розвитку ринку банківських послуг України є розробка та впровадження таких видів банківських послуг, як інвестиційні, послуги щодо розвитку торгівельних операцій споживача, послуги по сек'юритизації валютних внесків, і всі ці послуги мають відповідати міжнародному рівню [6, с. 45 – 51].

Для більш повного аналізу тенденцій розвитку ринку банківських послуг, на думку автора, буде доцільним зробити дослідження світових трендів розвитку ринку банківських послуг, які є досить диспропорційними та мають ознаки неоднорідності. Аналізований автором ринок у світовому масштабі має значні проблеми стосовно нарощення капіталу та можливості запозичення коштів, а отже, наявні певні перешкоди в забезпеченні необхідного рівня ліквідності. Аналіз показників функціонування сучасного світового ринку банківських послуг дає змогу дійти висновку, що банківські установи всіх рівнів націлені на скорочення кількості відділень, працівників, а також видів бізнесу для зменшення витрат банку та нарощення власного капіталу. Усі ці тенденції говорять про те, що в майбутньому ринок

банківських послуг буде націлений на перерозподіл обсягів надання банківських послуг на користь електронних послуг і розвиток інвестиційної діяльності зі світовими партнерами з огляду на процеси глобалізації. Сучасний банк є не лише кредитно-розрахунковою установою, а позиціонує себе в результаті структурних змін ринку фінансових послуг як універсальний фінансово-кредитний комплекс, що забезпечує своїх клієнтів такими видами послуг, як: фондові, консультаційні, інвестиційні, система «клієнт – банк», пластикові технології, інтернет-банкінг, факторингові, грошові перекази, лізингові, послуги проектного фінансування і традиційні кредитно-депозитні послуги. У сучасних умовах динамічного розвитку світової економіки вітчизняні банківські установи як напрямок диверсифікації своєї діяльності все частіше стали застосовувати таку унікальну послугу, як факторинг. На жаль, темпи розвитку факторингових послуг у вітчизняних банках значно поступаються закордонним, але популярність даного виду послуг зростає, що становить конкуренцію кредитним послугам банків, які, у свою чергу, мають значно вищі процентні ставки. Провівши аналіз основних видів банківських послуг, не можна не відмітити, що на обсяги їх споживання та ефективність надання на ринку банківських послуг впливає значна концентрація конкурентної боротьби в банківському секторі. Якщо рівень конкуренції на ринку банківських послуг серед традиційних видів є помірним, адже банківські установи закріпили за собою певні конкурентні позиції, то щодо послуг Інтернет-банкінгу слід визнати, що лідерські позиції на даному сегменті ринку банківських послуг постійно перебувають у стані трансформації, що викликано такою характеристикою сучасних послуг, як «динамічність розвитку та постійне удосконалення», і в міру свого технічного оснащення не кожна банківська установа може забезпечити своїм споживачам послуг постійне їх оновлення та модернізацію.

Висока конкуренція у цій сфері привела до існування широкого асортименту банківських послуг. Посилення конкуренції відбулось завдяки універсалізації банківської діяльності та розширенню спектру операцій усіма кредитними інститутами. Зазвичай конкурентна боротьба відбувається за завоювання якнайбільшої частки ринку, що тотожне бажанню максимізувати прибуток, тому сутність конкуренції на ринку банківських послуг, на нашу думку, повинна розглядатися не тільки як економічне суперництво комерційних банків та інших фінансових установ – суб'єктів ринку банківських послуг за вигідні позиції на ньому, але і як їх суперництво у сфері мінімізації ризиків і завоювання довіри людей [7, с. 71 – 78; 8, с. 63 – 72].

Усе частіше у світових періодичних виданнях при розгляданні проблеми визначення основних характеристик банківської послуги банківську установу називають «супермаркетом», що говорить про те, що «послуги» стали розглядати як «товар» банку, у результаті чого розвиток «банківської послуги» має відповідати таким критеріям, як: асортиментний ряд; визначення цінової політики на той чи інший вид послуг; аналіз життєвого циклу банківської послуги; формування попиту на послуги а також оцінка конкурентного середовища. На жаль, вітчизняні банківські послуги не є такими, що відповідають міжнародним стандартам. Значний спектр банківських послуг, що використовується у світі, є незатребуваним в українській банківській сфері або цінова політика банку та умови надання цих послуг є настільки неефективними, що клієнтам доцільніше буде звернутися до нерезидентів, тим самим зменшуючи попит на вітчизняний «банківський товар». На думку автора, реальні перспективи розвитку в банківській практиці нашої країни можуть мати гарантійні та посередницькі послуги, реалізація яких вимагає від персоналу банків глибоких знань особливостей функціонування господарюючих суб'єктів різних галузей економіки. В Україні серед перспективних напрямків функціонування комерційних банків особливе місце може належати *трастовим операціям*, які передбачають управління майном і виконання інших послуг в інтересах і за дорученням клієнта на правах його довіреної особи. Такого роду послуги можуть слугувати свого роду «поштовхом» для українських банків у світові інтеграційні процеси.

ВИСНОВКИ

Підбиваючи підсумки вищезазначеного, слід зауважити, що сучасні тенденції розвитку світового ринку банківських послуг говорить про його мінливість та неоднозначність. Динамічний розвиток банківських послуг вітчизняних і закордонних банків значною мірою залежатиме від удосконалення регуляторної політики країн, удосконалення корпоративної політики та управління в банківському секторі. Щодо України, то найважливішим в розвитку ринку банківських послуг, на думку автора, є розробка та уніфікація послуг на внутрішньому ринку, які відповідають потребам споживачів, а також ментальним характеристикам клієнтів. Мається на увазі не лише за-

лучення закордонного досвіду в питаннях впровадження новітніх банківських послуг, а й їх удосконалення та повне оновлення під вітчизняну банківську систему. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про банки і банківську діяльність»: від 07.12.2000, № 2121 / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К. : Парлам. вид-во. 2000. – 317 с. – (Бібліотека офіційних видань).
2. Дзюблюк О. Ринок банківських послуг: теоретичні аспекти організації і стратегія розвитку в Україні / О. Дзюблюк // Банківська справа. – 2006. – № 5-6. – С. 23 – 25.
3. Головач А. Банківська статистика : навчально-методичний посібник / А. Головач, Б. Захожай, Н. Головач. – К. : КНЕУ, 2003. – 161 с.
4. Савченко Т. Теоретичні аспекти ринку банківських послуг України / Т. Савченко // Економіка України. – 2007. – № 8. – С. 27 – 32.
5. Liberalizing international transactions in services: a Handbook. UNCTAD. World Bank. – Geneva, 1994.
6. Сизоненко В. О. Особливості сучасного розвитку ринку банківських послуг / В. О. Сизоненко, С. А. Циганов // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : зб. наук. праць. – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2009. – Вип. 24. – С. 41 – 52.
7. Ткачук В. О. Маркетинг у банку : навч. посібник / В. О. Ткачук. – Тернопіль : Синтез – Поліграф, 2006. – 225 с.
8. Шевцова М. Ю. Ринок банківських послуг: динаміка розвитку та сегментації / М. Ю. Шевцова, Ю. О. Солодовник // Вісник Дніпропетровського університету. – 2011. – Вип. 5(2). – С. 149 – 155.

Науковий керівник – д-р екон. наук, проф., завідувач кафедри банківської справи ДВНЗ «УАБС НБУ» **Васильєва Т. А.**